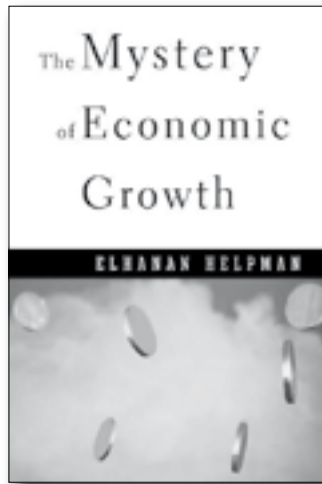

Dit boek is een aanrader voor allen, die in hun werk met economische groei en groeibeleid te maken hebben. De afgelopen twintig jaren werd de neoklassieke groeitheorie afgelost door een meer realistische benadering waarin kennis, technologie en instituties centraal staan. Verschijnselen als *'increasing returns to scale'* worden nu in groeimodellen verdisconteerd en econometrisch onderzocht. Helpman geeft een niet-technisch getint overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen.

De nieuwe groeitheorie bouwt op het inzicht dat kennis en menselijk kapitaal positieve externe effecten kunnen hebben. Groeimodellen richten zich op verschijnselen als 'learning-by-doing', onderzoek en ontwikkeling (R&D) en meer in het algemeen op technologische vooruitgang, die geëndogeniseerd is. De nieuwe theorie gebruikt evenals de neoklassieke theorie de begrippen 'factorproductiviteit' (van kapitaal en arbeid) en 'totale factorproductiviteit' (TFP). Het laatste begrip krijgt een specifieke, nieuwe betekenis: *"a single measure of how efficiently all inputs combined are utilized in a production process"*. TFP hangt empirisch positief samen met inkomen per hoofd van de bevolking. De nuchtere conclusie is: rijke landen zijn rijk, omdat zij meer 'kapitaal', meer 'menselijk kapitaal' en door efficiënter gebruik van inputs een hogere productiviteit (TFP!) hebben. Kennis en technologie zijn de belangrijkste determinanten van TFP groei. De directe causale effecten van R&D op zowel TFP als op de totale productie steunen de endogene-groeitheorie. Instituties en politiek hangen ook met TFP en dus groei samen. Vergeleken met landen, die het van oorsprong Franse systeem van 'burgerlijk recht' kennen, hebben landen met het minder formele en meer decentrale 'common law' systeem (Engelse oorsprong) efficiëntere gerechtshoven, een beter-gereguleerde toegang tot markten, en flexibelere arbeidsmarkten. Ook blijven presidentiële systemen in sterke democratieën meer groei-georiënteerd zijn, terwijl dat in zwakke democratieën voor parlementaire systemen geldt. Helpman besteedt ook aandacht aan twee zowel wetenschappelijk als politiek belangrijke thema's:

- de interdependenties tussen de inkomensniveaus van landen,
- de mondiale ongelijkheid van de persoonlijke inkomensverdeling.

Internationale handel heeft via het investeringsniveau een positieve invloed op groei. De 'openheid voor internationale handel' blijkt vooral gunstig voor kleinere landen. De relatie tussen handelspolitiek (protectie - vrijhandel) en groei blijkt in de vorige eeuw van teken veranderd te zijn. Van 1870 tot de

Helpman, E. (2004) *The Mystery of Economic Growth*. Cambridge Ma.: Harvard University Press.

Eerste Wereldoorlog hing protectie positief samen met groei. Na de Tweede Wereldoorlog blijkt de relatie omgekeerd. Voor Helpman vragen omkeringen om specifieke verklaringen en modellen. Neoklassieke modellen volstaan hier niet.

Internationale kennisstromen spelen een rol in de totstandkoming van de sectorstructuur van een land. Op basis van nieuwe inzichten laat Helpman zien, dat sectorspecialisatie afhangt van de initiële condities van een land. Bovendien vindt de specialisatie lang niet altijd plaats in sectoren met het grootste groeipotentieel: *"Evidently market forces do not necessarily secure the fastest growth trajectory"* (p. 62). Hier wordt op

ingetogen wijze stelling genomen tegen optimistisch (neoklassiek) marktdenken, én tegen de nadruk op globalisering als drijvende kracht. Bovendien blijkt er ruimte aanwezig voor sociaal-economisch beleid, dat gericht is op de schepping en instandhouding van gunstige initiële condities.

De massieve groei na 1820 heeft wereldwijd ongelijke uitkomsten in de persoonlijke inkomensverdeling gehad met als 'winnaars' de top en de onderkant. De extreme armoede is vooral na de Tweede Wereldoorlog sterk afgenomen. De invloed van snel groeiende economieën als die van China en India speelt daarbij een belangrijke rol. Helpman noteert echter ook het bemoedigende feit, dat wereldwijd de laagste inkomens zich in tandem ontwikkelen met de hogere. Ongelijkheid vertraagt de groei echter via vooralsnog onbekende mechanismen.

Het boek van Helpman laat zien dat in het moderne onderzoek naar economische groei dankzij een goede sturende theorie belangrijke voortgang is geboekt. Dat men raad weet met een veelheid aan divergerende en convergerende krachten documenteert eveneens het toegenomen realiteitsgehalte. Een ongenueanceerd vertrouwen in neoklassieke denkbeelden en de markt kan gemakkelijk tot verkeerde groeimodellen, groeiscenario's en averechts beleid leiden. Het boek weerlegt extreem globaliseringsdenken. Uit de besproken landenvergelijkingen blijkt immers, dat het inkomen van een land over het algemeen goed uit de kenmerken van datzelfde land verklaard kan worden. De belangrijkste les van het boek is mijns inziens, dat wij heel zuinig moeten zijn op goede instituties.

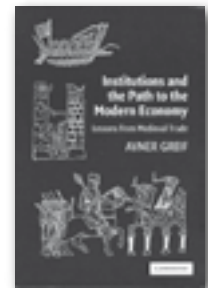

FRANS KERSTHOLT

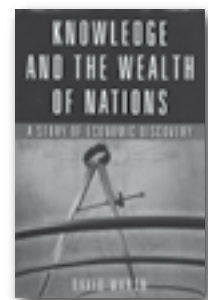
Gepensioneerd universitair docent FSW,
Universiteit van Tilburg

De redactie nodigt lezers uit boeken te recenseren voor deze rubriek

Gerelateerde, recente publicaties:

Greif, A. (2006) *Institutions and the Path to the Modern Economy: Lessons from Medieval Trade*. Cambridge Ma.: Cambridge University Press.

Warsh, D. (2006) *Knowledge and the Wealth of Nations*. New York: W.W. Norton & Company.